

ДЕМ'ЯНЮК

УДК 336.145

Антоніна Вікторівна
antonina_demyanyuk@ukr.netПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ
ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОЗОРОСТІ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІPROSPECTS IMPLEMENTATION OF MONITORING SYSTEM OF THE
LOCAL BUDGETS EXECUTION TO SUPPORT TRANSPARENCY
GUARANTEE AND PUBLIC INVOLVEMENT

к.е.н., доцент кафедри фінансів
ім. С.І. Юрія, Тернопільський
національний економічний
університет

Досліджено основні проблеми прозорості виконання місцевих бюджетів. Проаналізовано сучасний стан залучення громадськості до бюджетного процесу на місцевому рівні. Визначено перспективні напрями модернізації системи моніторингу виконання місцевих бюджетів.

Исследовано основные проблемы прозрачности исполнения местных бюджетов. Проанализировано современное состояние привлечения общественности к бюджетному процессу на местном уровне. Определено перспективные направления модернизации системы мониторинга исполнения местных бюджетов.

The main problems of transparency of the local budgets execution are investigated. The modern practice of public involvement in the budget process at the local level was analyzed. Prospects directions the modernization of monitoring system of the local budgets execution were suggested.

Ключові слова: моніторинг виконання місцевих бюджетів, забезпечення прозорості, залучення громадськості

Ключевые слова: мониторинг исполнения местных бюджетов, обеспечение прозрачности, привлечение общественности

Keywords: monitoring of the local budgets execution, transparency guarantee, public involvement

ВСТУП

Впровадження та розвиток системи моніторингу виконання місцевих бюджетів з метою забезпечення прозорості бюджетного процесу та встановлення впливу інститутів громадянського суспільства на формування бюджету з урахуванням сучасних технологій створення інформаційно-аналітичної бази щодо обслуговування бюджетних процедур, що, на відміну від сучасної вітчизняної практики висвітлення інформації про стан формування місцевих бюджетів, допоможе здійснити своєчасне інформування громадськості та забезпечити перехід на якісно новий рівень обґрунтування доцільності прийняття бюджетних рішень щодо формування і використання бюджетних ресурсів.

Проблеми прозорості та залучення громадськості в процесі виконання місцевих бюджетів досліджено у працях В. Андрущенко, В. Дем'янишина, О. Кириленко, І. Луніної, Б. Малиняка, С. Михайленко, В. Федосова, С. Юрія та ін., проте важливим залишається розробка перспективних напрямів їх вирішення з визначенням сучасних технологій бюджетного моніторингу на місцевому рівні.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні реалій та перспективних напрямів модернізації системи

моніторингу виконання місцевих бюджетів у сучасних умовах державотворення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційно-нормативну та теоретичну основу дослідження формують законодавчі й нормативно-правові акти України, праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань бюджету.

Основу дослідження сучасного стану та перспектив бюджетного моніторингу становить сукупність системних й структурних методів, а також – методів наукових абстракцій і аналогій, порівняння, групування та спостереження.

РЕЗУЛЬТАТИ

Функціонування місцевих бюджетів відображає складні та багатогранні явища соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних формувань, що визначаються умовами ринкових і демократичних трансформацій.

Дотримання принципу гласності у бюджетній політиці на місцевому рівні, котрий передбачає прозорість, відкритість та підконтрольність бюджетних відносин на всіх стадіях бюджетного процесу, є важливою умовою для найбільш повного врахування завдань і цілей, які постають перед органами місцевої влади та місцевого самоврядування [6, С. 99].

Одним із важливих завдань бюджетного планування, що включає складання, розгляд і затвердження бюджету, доцільно виокремити забезпечення прозорості формування бюджетів з метою оцінювання реальних фінансових можливостей в контексті виявлення резервів зростання дохідної бази місцевих бюджетів та визначення напрямів ефективного використання бюджетних ресурсів [3, С. 175].

Важливо зазначити, що законодавством України встановлено права громадян стосовно їхньої участі у здійсненні бюджетного процесу на місцевому рівні, а саме:

— доступу до інформації про бюджет через засоби масової інформації та Інтернет;

— здійснення письмових звернень стосовно формування та використання бюджетних ресурсів до органів влади;

— участі у громадських слуханнях щодо обговорення питань формування і використання бюджетних ресурсів;

— доведення до відома контролюючі та правоохоронні органи про факти зловживання у сфері бюджетних відносин;

— ініціювання припинення повноважень органів та посадових осіб місцевого рівня [5, С. 55].

Реалії сучасної практики забезпечення прозорості виконання місцевих бюджетів та роль інститутів громадянського суспільства у формуванні й використанні бюджетних ресурсів на місцевому рівні, незважаючи на існуючі законодавчі норми, є досить недостатньою і обмеженою, що породжує зниження довіри громадян до місцевої влади, їх пасивність у разі неналежної якості забезпечення рівня суспільних благ тощо.

Згідно Концепції реформування місцевих бюджетів України визначено такі напрями її здійснення:

— підвищення ефективності процесу формування видаткової частини місцевих бюджетів та децентралізація управління бюджетними коштами;

— удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин;

— запровадження планування показників місцевих бюджетів на середньострокову перспективу;

— поглиблення інвестиційної складової місцевих бюджетів;

— забезпечення ефективності організації бюджетного процесу та здійснення контролю на усіх його стадіях і посилення відповідальності за порушення бюджетного законодавства;

— підвищення рівня прозорості процедур бюджетного процесу з метою забезпечення демократичних засад державотворення [2].

Отже, здійснення вищезазначених напрямів дасть змогу забезпечити результативність і прозорість виконання місцевих бюджетів та сприятиме більш ефективному здійсненню соціально-економічного розвитку й формуванню демократичних засад функціонування адміністративно-територіальних формувань.

Згідно Основних напрямів бюджетної політики на 2016 рік щодо підвищення прозорості та ефективності витрачання бюджетних коштів передбачено:

— впровадження на місцевому рівні програмно-цільового методу складання проектів місцевих бюджетів;

— проведення аудиту місцевих бюджетів та їх звітності [4].

Виконання зазначених напрямів сприятиме забезпеченню прозорості місцевих бюджетів, проте підґрунтям їх здійснення має бути законодавче й практичне забезпечення залучення громадськості та незалежних експертів до питань розгляду показників виконання бюджету.

Реалізація пріоритетного напрямку децентралізаційних процесів у сфері бюджетних відносин на місцевому рівні повинна сприяти запровадженню бюджетного контролю на місцевому рівні в контексті відкритого і прозорого обговорення та оцінки рішень у галузі ефективності й результативності виконання місцевих бюджетів з метою забезпечення соціально-економічного розвитку територій [1].

Запровадження та використання сучасних технологій для забезпечення прозорості системи моніторингу виконання місцевих бюджетів доповнюватиме і розширюватиме можливості щодо інформування, візуалізації та спрощення сприйняття інформації, забезпечить інтеграцію інформаційних джерел, всебічний моніторинг, підготовку і публікацію аналітичної інформації, генерацію прогнозів та експертних оцінок, а також інтерактивні засоби аналізу та візуалізації даних. Технології бюджетного процесу передбачають сукупність прийомів, методів та способів розробки, прийняття і реалізації бюджетних рішень під час виконання кожної окремої бюджетної процедури.

Удосконалення технологій бюджетного процесу на місцевому рівні передбачає здійснення переходу на середньострокове планування місцевих бюджетів, розмежування повноважень у сфері бюджетних відносин між рівнями влади відповідно до забезпеченості бюджетними ресурсами та розвитку процесів децентралізації бюджетної системи, модернізацію системи міжбюджетних відносин в контексті прозорості здійснюваних процесів та рівномірного міжтериторіального розподілу бюджетних ресурсів, посилення контролю за виконанням місцевих бюджетів для забезпечення ефективного їхнього функціонування в умовах формування демократичних засад державотворення.

ВИСНОВКИ

З метою модернізації системи моніторингу виконання місцевих бюджетів важливо забезпечити прозорість їхнього здійснення шляхом поширення деталізованої інформації про формування і напрями використання бюджетних ресурсів для підвищення рівня результативності бюджетних рішень, інформування громадськості та розширення їхнього впливу на розробку бюджету й контроль за його виконанням.

Реформування бюджетного процесу на місцевому рівні в умовах розбудови засад демократичного суспільства та здійснення ринкових трансформацій повинно передбачати визначення пріоритетів бюджетної стратегії, як результату суспільного вибору. При реалізації пріоритетів бюджетної стратегії передусім потрібно забезпечити застосування науково обґрунтованого апарату показників доходів і видатків місцевих бюджетів на довгостроковий період з використанням прозорої системи моніторингу їхнього виконання, що дає змогу здійснити прогноз та досягти позитивних тенденцій щодо результатів стабільності бюджетного супроводження довгострокового соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних формувань.

Список використаних джерел

1. Бауманн Е. Планування й формування реалістичного та прозорого бюджету / Ельке Бауманн // *Фінанси України*. – 2014. – № 9. – С. 7 – 20.

2. Концепція реформування місцевих бюджетів / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. № 308-р.

3. Пріоритетні напрями регіональної політики в економічній сфері (розвиток галузей та регіонального виробництва, бюджетне регулювання та фінансування): колективна монографія. Т. 1. / [та інш.]; під заг. ред. Т.О. Журавльової. — Павлоград: АРТ СИНТЕЗ-Т, 2014.— 363с.

4. Проект Постанови про Основні напрями бюджетної політики на 2016 р. № 2623 від 09.04.2015 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54761.

5. Розвиток бюджетного процесу в умовах економічних перетворень: монографія / за ред. С.І. Юрія, В.Г. Дем'янишина. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 376 с.

6. Savchuk S. Fiscal policy and its role in budget planning / Svitlana Savchuk // *Scientific Bulletin of Odessa National Economic University*. – Science: Economics, Political science, History. – 2014. - № 4 (212). – P. 94 – 103.